

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Cumhuriyet, Saltanat Ve Liderlik Kavramlarını Algılayışları

5th Grade Primary School Students' Perceptions on the Notion of Republic, Reign, and Leadership in the Social Studies Course

Mehmet Suat Bal¹
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Sultan Gök²
Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları konusundaki algılarını ve bu algıların sebeplerini belirlemektir. Araştırma da fenomenografi veri toplama ve analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Türkiye'nin güneyinde bir ilde 2010–2011 eğitim-öğretim 2. yarısında devlet okullarında okuyan 5. sınıf öğrencileri arasından rastgele seçilen 15 kişi araştırmada çalışma grubunu oluşturur. Sonuçta 5. sınıf öğrencilerinin kavramları tek başına algılamadıkları görülmüştür. Öğrenciler cumhuriyet kavramını; Atatürk, millet, yönetim, savaş, haklar, özgürlük, inkılâp, simge ve Türkiye olarak algılamışlardır. Benzer şekilde saltanat kavramını; padişahlık, padişah, Atatürk ve müzik; liderlik kavramını da yöneticilik, üstünlük, önderlik ve galibiyet olarak algılamışlardır. Araştırma sonunda birçok öğrencinin cumhuriyetin asıl anlamını karşılayan yönetim ile ilişkilendiremediğini, buna karşılık diğer kavramlarla zengin bir şekilde ilişkilendirdiklerini göstermiştir. Kavramları tam olarak öğretebilmek için mümkün olduğunca çok yönüne vurgu yapılmalıdır. Ayrıca kavramın temel anlamının odak noktaya alınması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi, Kavram Algısı, Cumhuriyet, Saltanat ve Liderlik Kavramlarının Algısı.

Abstract

The objective of this study is to examine the perceptions of 5th grade students concerning the notion of republic, reign, and leadership, and to identify the reasons of these perceptions. In this research, phenomenography method has been used as the data collection and analysis method. A semi-structured interview form has been

¹ *Yazışma Adresi:* Yrd. Doç. Dr., KSÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye, e-mail: suatbal@hotmail.com,

² Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Sınıf Öğretmeni, sultan.gok@hotmail.com.

used as the data collection method. Randomly selected fifteen 5th grade students, who are attending state schools during the spring semester of 2010-2011 education and instruction year in a Southern province of Turkey, constitute the working group of the current study. The findings reveal that 5th grade students do not perceive the notions by themselves. Students perceive the notion of republic as Atatürk, nation, administration, war, rights, freedom, revolution, symbol, and Turkey. Similarly, the notion of reign is perceived as sultanate, sultan, Atatürk and music, and the notion of leadership is perceived as managership, superiority, manuduction, and victory. In conclusion, many students are not able to associate republic with its true meaning, namely administration, but they are able to associate it with other notions to a large extent. It should be noted that various dimensions of the notions should be emphasized to fully teach them. Also, the basic meaning of the notion should be taken as the focal point.

Keywords: Social Studies Course, Perceptions, Perceptions on the Notion of Republic, Reign, and Leadership

I. GİRİŞ

Bilgiye ulaşarak onu analiz edebilen ve değerlendirerek sonuçlar çıkarabilen kısaca düşünüen bireyler yetiştirmek için iyi bir öğretim gerekmektedir. İyi bir öğretim programının temel taşlarından biri ise *kavram öğretimidir*. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında önemli kavramlar genellikle tanım ve örnek düzeyindedir. Bu da kavramların anlaşılardan ezberlenmesine yol açmaktadır. Bu nedenle kavram öğretimine önem verilmelidir.

Kavramları öğrenemeyen öğrenciler konuyu anlamakta güçlük çekerler. Eğer kavram temelli öğrenmeler gerçekleştirilirse çocukların akademik başarıları artabilir (Doğanay, 2002: 233). Öğrencilerin zihninde kavramların nasıl olduğunu anlamak için onların kavramları nasıl algıladıklarını bilmek gerekir. Bunu bilmek öğrencideki kavram yanlışlarını tespit etmek bakımından oldukça önemlidir. Öğrencilerin kavram algılarını tespit ederek oluşabilecek kavram yanlışlarını engellemek öğrencinin sistematik hatalar üretmesini engelleyebilir (Bal, 2011:285).

Bu çalışmada ise 5. sınıf öğrencilerinin cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramlarını nasıl algıladıklarını ve bunların nedenlerini ortaya çıkarmaya çalışılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde geçen kavramlar konusundaki algıların tespiti ve nedenlerinin anlaşılması, eğitim planlayıcıları ve özellikle uygulayıcıları için oldukça önemlidir. Çünkü kavramların öğrenci zihninde nasıl yapılandığını görülmesi, yanlış algılamalar ve bu algılamaların nedenlerinin anlaşılması, ders programları, ders kitapları ve ders planlamalarına ışık tutacaktır. Lee de (2005: 31) Tarih konularında öğrenmenin gerçekleşmesi için tarihe özgü kavramların anlaşılması gerektiğini vurgular.

Araştırmada bu üç kavramın seçilmesinin nedeni; bu kavramların Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ve Atatürk'ü anlama konusundaki kazanımların gerçekleşmesi için kilit görevi taşımalarıdır. Bu üç kavram kendi içerisinde bir bütündür ve de saltanattan cumhuriyete geçiş dönemi hakkındaki bilgileri içermektedir. MEB (2010: 94) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda 2.

Ünitenin (Adım Adım Türkiye) 5. kazanımı; “Kanit kullanarak Atatürk inkılablarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.” şeklindedir. Bu kazanımın gerçekleşmesi içinde cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları büyük önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan temel kavramlar her sınıf için psikoloji, coğrafya, sosyoloji, siyaset bilimi, ekonomi ve tarih gibi alanlar için giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeylerinde ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu çalışmada ele alınan kavramların MEB (2010: 94) Programda 5. sınıfta düzeylerine göre dağılımı şöyledir: cumhuriyet geliştirme düzeyi, saltanat giriş düzeyi, liderlik geliştirme düzeyi.

Konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalara bakıldığında; Karadeniz (2008), 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Atatürkçülük konusundaki kavramları bilip bilmediğini bir anket yoluyla incelemiştir. Kavramları hangi düzeyde kazandıklarına ve başarılarının okudukları okul, buldukları ilçeye göre nasıl farklılık gösterdiği araştırmıştır. Doğan (2007), 5. sınıf öğrencilerinin “Bir ülke bir bayrak” ünitesindeki kavramların öğrenilmesini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmacı incelenmesinde kavram başarı testi ve görüşme formu kullanmıştır. Kavram başarı testinin cinsiyete göre farklılaşmadığını ancak sosyo-ekonomik duruma göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin araştırılan kavramları tam kazanamadıkları ya da yanlış kazandıkları, sınıflama yapamadıkları sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz (2008), 5. sınıf öğrencilerinin “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesindeki kavramları, kavram başarı testi ve görüşme formu kullanarak öğrencilerin anlama düzeylerine bakmıştır. Bazı kavramların öğrenildiği bazı kavramların ise öğrenilmediği sonucuna ulaşmıştır.

Algı, gelen duyuşsal verileri organize ederek anlamlaştırma süreci ve bu sürecin sonunda oluşan anlamlı ürün şeklinde tanımlanmaktadır (Cüceloğlu, 2005, 77). Bu çalışmada Karadeniz (2008), Doğan (2007) ve Yılmaz (2008)’in çalışmalardan farklı olarak öğrencilerin kavramı bir bütün olarak nasıl algıladıkları incelenecektir. Kavramlara tek bir boyuttan bakılmayacak öğrencinin üç kavram hakkında sahip olduğu tüm kavram algıları ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Kavram Öğretimi

Kavram, Senemoğlu (2004: 511) tarafından “*Benzer nesnelere, insanları, olayları, fikirleri, süreçleri gruplamada kullanılan bir kategoridir*” şeklinde tanımlanır. Kavram öğrenme diğer öğrenmeler için bir anahtar rolü oynar (Ülgen, 2004: 106). Vygotsky (1998: 160), kavramların özelliğini şöyle ifade eder: “*Kavramlar çocuğun kafasında aralarında hiçbir bağ bulunmayan bezelye taneleri gibi durmazlar. Eğer böyle olsaydı, o zaman ne düşüncelerin eşgüdümünü gerektiren herhangi bir anlaksal işlem, ne de dünya hakkında herhangi bir genel kavrayış olanaklı olurdu. Dahası ayrı ayrı kavramların tek başlarına var olmaları da olanaksızdır. Bunlar doğaları gereği bir sistemi gerektirir. Birbirleriyle ilişkili bu yapı öğrenmede, büyük kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca sonraki öğrenmelere de olumlu etki yapar*”. Kavramlar yaşamı kolaylaştırır. Çünkü kategorilere ayırır. Örneğin tüm canlıları öğrenmek mümkün değildir, ancak bu canlıların ortak özelliklerine göre sınıflanmış halini, bitki, insan ve hayvan kavramları olarak anlamak ve öğrenmek mümkündür. (Doğanay, 2002: 234).

Kavram Öğretim Yöntemleri

Sosyal Bilgiler ders kitabında önemli bir yeri olan kavramlar, soyut ifadelerdir. Tümüyle soyut bir içeriğin öğrenilmesi oldukça zordur. Bu nedenle kavramların bir dereceye kadar “somutlaştırılması” gayreti içinde olunmuştur. Bu amaçla kavram öğretiminde kullanılacak grafik materyaller geliştirilmiştir. *Anlam çözümleme tabloları, kavram ağları ve kavram haritaları* bunların en başlıcalarıdır (MEB, 2010: 22). Ayrıca *kavram bulmacaları ve kavram eşleştirme* de kavram öğretiminde kullanılacak diğer yöntemlerdir.

Kavram öğretiminde, yaşa bağlı zihinsel gelişmenin yanında sosyal çevrenin rolü de büyüktür (Şimşek, 2005: 244). Bunun yanında kavram öğretimine; öğrencinin bireysel özellikleri, öğretim yöntemleri, kavramın soyutluk derecesi ve karmaşıklığı etki eder. Kavram öğretiminde iki yöntem vardır (Nas, 2006: 191):

1.*Kural-Örnek yöntemi*: Önce kavramın özellikleri, sonra örnekleri verilir.

2.*Örnek-Kural yöntemi*: Önce kavramın örnekleri, sonra özellikleri verilir.

Erden ve Akman’a göre (2007: 203), aşağıdaki etmenler kavram öğretiminde başarıyı önemli yönde etkiler:

1. En iyi örneğin seçilmesi başarıyı artırır. Kavram öğretimine verilen örneklerin sırası önem taşımaktadır. Mantıklı ve akılcı bir sıralama rastgele bir sıralamadan daha etkilidir. Kavram öğretiminde verilecek ilk örnek kavramın tüm özelliklerine sahip olmalı ve öğrenci tarafından bilinmelidir.

2.Öğrencilere kavramın kritik özellikleri mutlaka öğretilmelidir.

3.Öğrencilerin kavramla ilgili verdikleri örneklerin doğruluğu hakkında kendilerine bilgi verilmelidir. Diğer bir deyişle dönüt düzeltme işlemine yer verilmelidir.

4.Kavramın iyi anlaşılması için grafik, resim, şema gibi görsel araçlardan yararlanılmalıdır. Bunlar öğrencilerin zihinlerinde imajlar oluşturarak kavramın somutlaşmasına, kavramlar arasındaki ilişkilerin kurulmasına yardımcı olurlar.

II. PROBLEM DURUMU

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları algılayışları nasıldır?

Alt Problemler

1- İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları algılayışları hangi kategorilerde toplanmaktadır?

2- İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları algılayışlarının sebepleri nelerdir?

3- İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları algılayışlarının ortak noktaları nelerdir?

III. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları konusundaki algılarını ve bu algılarının sebeplerini belirlemektir.

IV. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma da fenomenografi veri toplama ve analiz yöntemi kullanılmıştır. Fenomenografik araştırmalar içerik odaklı ve nitel araştırmalardır. Fenomenografik araştırmalar da amaç insanların düşünce biçimlerini bulmak ve sistemli bir şekilde açıklamaktır. Bu araştırma yönteminde kavramlar kategorilere ayrılır ve kategoriler arasındaki ilişki incelenir. Piaget ve onun takipçileri çocuğun dünyadaki kavramları nasıl algıladıklarını inceleyerek bu konudaki araştırmaların öncülere olmuşlardır. Bu çalışmaların en önemli faydası bilginin gelişim basamaklarına ışık tutmasıdır (Marton, 1981). Bu çalışmada öğrencilerin cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları konusundaki algılarını var olduğu haliyle betimlemek için bu model seçilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu formda öğrencilere cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramlarını nasıl algıladıkları ve bu kavramları neden bu şekilde algıladıkları sorulmuştur.

Çalışma Grubu

Türkiye'nin güneyinde bir ilde 2010–2011 eğitim-öğretim 2. yarıyılında devlet okullarında okuyan 5. sınıf öğrencileri arasından rastgele seçilen 15 kişi araştırmada çalışma gurubunu oluşturur.

Verilerin Analizi

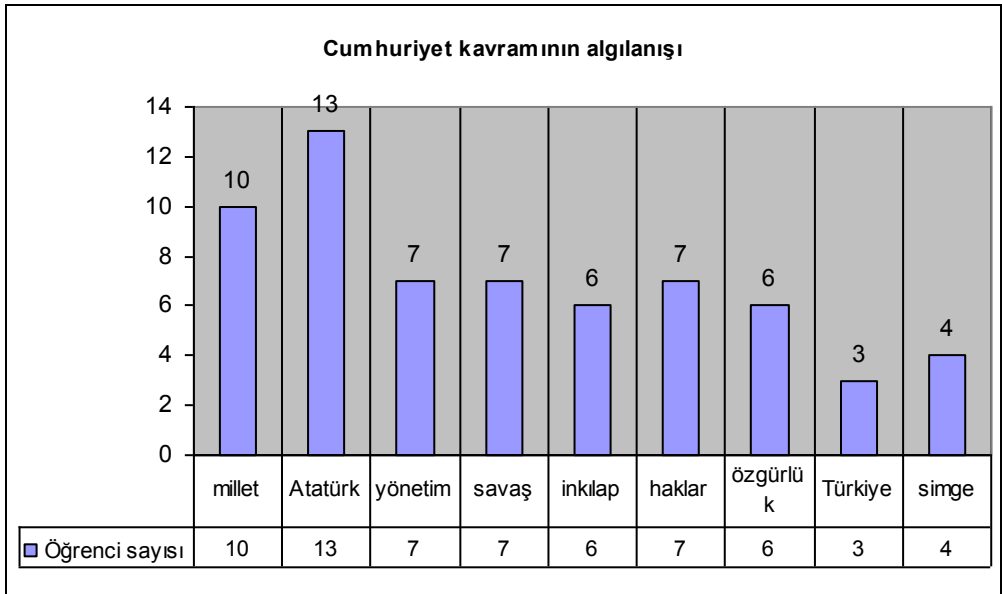
Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sırasında doldurulan yarı yapılandırılmış görüşme formları incelenmiştir. Sonrasında öğrencilerin kavramlar konusundaki ifadeleri kategorilere ayrılmış ve kodlar verilmiştir. Kodlar için bir tanım tablosu oluşturulmuştur. Mülakatlar defalarca okunmuş, kategori ve kodlar analiz edilerek bir tanım tablosu oluşturulmuştur. Tanım tablosunu oluşturan öğrenci transkriptleri analiz edilerek öğrenci tablolarına ulaşılmıştır. Kod güvenilirliğinin sağlanması için rastgele seçilen bir mülakat ve tanım tablosu alan uzmanı 3 kişiye dağıtılmıştır. Tanım tablosuna bakarak kodlar oluşturmaları istenmiş ve kod güvenilirliği %90 bulunmuştur. Bu ise çok güvenilir bir sonuçtur (Miles & Huberman, 1994). Daha sonra her bir kavramın algılanışıyla ilgili tablolar oluşturulmuş ve sonuca ulaşılmıştır.

V. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMALAR

Toplanan verilerin analizi sonucunda öğrencilerin kavramları tek bir şekilde algılamadıkları birden fazla şekilde ve birbiriyle ilişkili olarak algıladıkları belirlenmiştir. Bu incelemede öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen sonuçlar önce bar grafikleri şeklinde, sonra da tablolar şeklinde verilerek yorumlanmıştır. Tablolarda görüşmeden çıkan kategori ve kodların tanımları yapılmış ve kaç öğrencinin bu tanımları kullandığına ilişkin frekanslar kodların karşısına yazılmıştır.

1. Cumhuriyet kavramının algılanışıyla ilgili kodlar

Öğrencilerin “Cumhuriyet nedir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Grafik 1’de verilmiştir:

Grafik 1. Cumhuriyet kavramının algılanışı

Grafik 1'e göre cumhuriyet kavramını öğrencilerin % 87'si (13 kişi) Atatürk, % 66,7'si (10 kişi) millet, % 46,9'u (7 kişi) yönetim, savaş ve haklar, %40,2'si (6 kişi) inkılâp ve özgürlük, % 26,8'i (4 kişi) simge, % 20,1'i (3 kişi) Türkiye olarak algılamıştır.

Öğrencilerin cumhuriyet kavramını neden bu şekilde algıladıklarını belirlemek için yapılan görüşme sonucunda ortaya çıkan kategori ve kodlar ile bunlara göre öğrenci cevap dağılımları Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1. Cumhuriyet kavramının algılanışı ile ilgili kategori ve kodlar, tanımlar ve öğrenci cevapları

Kategori ve kodlar	Tanımlar	Cevap sayısı	Cevap Yüzde-si
1. Cumhuriyet			
1.a- Millet	Cumhuriyet milletin birlik ve beraberliğiyle kurulmuştur ya da millet olmasaydı cumhuriyet kurulamazdı şeklinde ifadeler.	10	66,7
1.b- Atatürk	Cumhuriyeti Atatürk kurmuştur. Atatürk Cumhuriyeti bizlere ve çocuklara armağan etmiştir.	13	87
1.c- Yönetim	Halk cumhuriyette kendi kendilerini yönetir. TBMM cumhuriyetle birlikte kurulmuştur. Türkiye'de cumhuriyetle yönetilir.	7	46,9
1.ç- Savaş	Cumhuriyeti kurmak için savaş yapılmıştır.	7	46,9
1.d- İnkılâp	İnkılâplar cumhuriyetin kurulmasıyla gerçekleşmiştir.	6	40,2
1.e- Haklar	Cumhuriyetle birlikte ve sonrasında insanlara birçok haklar verilmiştir.	7	46,9
1.f- Özgürlük	İnsanların istediğini yapmasıdır ve serbest olmalarıdır.	6	40,2
1.g- Türkiye	Osmanlı Devleti yıkılıp, 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur.	3	20,1
1. h- Simge	Cumhuriyeti simgeleyen bayram, bayrak ve İstiklal Marşı vardır. Cumhuriyet okulda öğrenilir.	4	26,8

Tablo 1'e göre öğrencilerin büyük çoğunluğu cumhuriyeti Atatürk olarak düşünmüştür. Yapılan görüşmede öğrencilere "*Neden cumhuriyet deyince Atatürk dedin?*" sorusu yöneltilmiş ve Tablo 1'e göre öğrencilerin % 87'si (13 kişi), cumhuriyeti Atatürk'ün kurmasından ve cumhuriyeti, çocuklara armağan etmesinden dolayı bu cevabı verdiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 66,7'si (10 kişi) cumhuriyetin milletin birlik ve beraberliğiyle kurulduğu ya da millet olmasaydı cumhuriyet kurulamazdı şeklinde düşündüğünü belirtmiştir.

Öğrencilerle yapılan görüşmede öğrencilerin % 46,9'u (7 kişi) yönetim, savaş ve haklar cevabını vermiştir. Gerekçe olarak ise halkın cumhuriyette kendi kendisini yönettiği, TBMM'nin cumhuriyetle birlikte kurulmuş olması ve Türkiye'nin de cumhuriyetle yönetilmesinden dolayı yönetim; cumhuriyeti kurmak için savaş yapıldığı için savaş; cumhuriyetle birlikte ve sonrasında insanlara birçok haklar verildiğinden haklar cevabını verdiklerini söylemişlerdir.

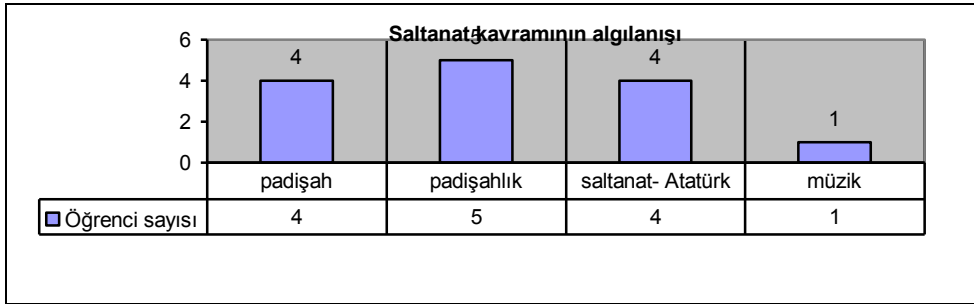
Araştırmaya katılan öğrencilerin % 40,2'si (6 kişi) inkılâp ve özgürlük cevabını vermiştir. İnkılâpların cumhuriyetin kurulmasıyla gerçekleşmesinden, özgürlüğün ise insanların istediğini yapması ve serbest olmasından kaynaklandığını düşündükleri için bu cevabı verdiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 26,8'i (4 kişi) cumhuriyeti simgeleyen bayram, bayrak ve İstiklal Marşı olduğundan ve cumhuriyetin okulda öğrenildiğinden dolayı simge yanıtını vermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 20,1'i (3 kişi) Osmanlı Devleti yıkılıp, 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur, bu yüzden Türkiye'yi düşündüklerini belirtmişlerdir.

2.Saltanat kavramının algılanışıyla ilgili kodlar

Öğrencilerin “Saltanat nedir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Grafik 2’de verilmiştir:

Grafik 2. Saltanat kavramının algılanışı

Grafik 2’de göre saltanat kavramını, öğrencilerin % 33,5'i (5 kişi) padişahlık; % 26,8'i (4 kişi) padişah ve Atatürk; % 6,7'si (1 kişi) müzik olarak algılamıştır.

Öğrencilerin saltanat kavramını neden bu şekilde algıladıklarını belirlemek için yapılan görüşme sonucunda ortaya çıkan kategori ve kodlar ile bunlara göre öğrenci cevap dağılımları Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Saltanat kavramının algılanışı ile ilgili kategori ve kodlar tanımlamalar ve öğrenci cevapları

Kategori ve kodlar	Tanımlar	Cevap Sayısı	Cevap Yüzdesi
2. Saltanat			
2.a- Padişah	Saltanatta, devleti padişah yönetir ve o ne derse o olur, köleleri ve hizmetçileri vardır, padişah suçluları öldürür.	4	%26,8
2.b- Padişahlık	Padişahlık; padişahın ülkeyi yönetmesidir. Padişahı halk seçmez, padişahlık babadan oğla geçer.	5	%33,5
2.c- Saltanat- Atatürk	Atatürk, saltanatu kaldırmış ve cumhuriyeti kurmuştur.	4	%26,8
2.ç- Müzik	Saltanatla müzik çalınır oynanır, tiyatro yapılır.	1	%6,7

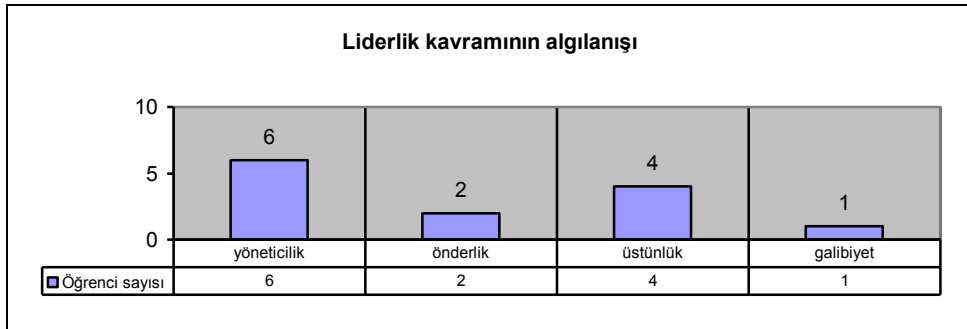
Tablo 2’ e göre öğrencilerin büyük çoğunluğu saltanatu padişahlık olarak düşünmüştür. Yapılan görüşmede öğrencilere “*Neden saltanat deyince padişahlık dedin?*” sorusu yöneltilmiş ve Tablo 2’ e göre öğrencilerin % 33,5’ i (5 kişi) padişahlığın; padişahın ülkeyi yönetmesi, padişahın halk tarafından seçilmemesi ve babadan oğla geçen bir sistem olmasından dolayı bu şekilde düşündüklerini açıklamışlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 26,8’ i (4 kişi) Atatürk ve padişah cevabını vermiştir. Gerekçe olarak ise Atatürk’ ün saltanatu kaldırmasını ve cumhuriyeti kurmasını; saltanatta, devleti padişahın yönettiğini, o ne derse onun olduğunu, kölelerinin ve hizmetçilerinin olduğunu ve padişahın suçluları öldürdüğünü göstermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 6,7’ si (1 kişi) saltanatla müzik çalınıp oynandığını ve tiyatro yapıldığını belirtmiştir.

3.Liderlik kavramının algılanışıyla ilgili kodlar

Öğrencilerin “*Liderlik nedir?*” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Grafik 3’ te verilmiştir:

Grafik 3. Liderlik kavramının algılanışı

Grafik 3'e göre liderlik kavramını öğrencilerin % 40,2'si (6 kişi) yöneticilik, % 26,8'i (4 kişi) üstünlük, %13,4'ü (2 kişi) önderlik, % 6,7'si (1 kişi) galibiyet olarak algılamıştır.

Öğrencilerin liderlik kavramını neden bu şekilde algıladıklarını belirlemek için yapılan görüşme sonucunda ortaya çıkan kategori ve kodlar ile bunlara göre öğrenci cevap dağılımları Tablo 3'de verilmiştir:

Tablo 3. Liderlik kavramının algılanışı ile ilgili kategori ve kodlar tanımlamalar ve öğrenci cevapları

Kategori ve Kodlar	Tanımlar	Cevap Sayısı	Cevap Yüzdesi
3. Liderlik			
3.a- Yöneticilik	Bir ülkenin başına geçen, orayı yöneten, devletin söylediklerini yerine getiren ve oranın sorunlarını çözen kişi liderdir.	6	% 40,2
3.b- Önderlik	Lider kişiler insanlara yol gösterirler.	2	% 13,4
3.c- Üstünlük	Bir kişinin başka birine söz geçirebilmesidir veya büyük olan kişidir.	4	% 26,8
3.d- Galibiyet	Dövüşte veya savaşta yenen kişi veya devlet liderdir.	1	% 6,7

Tablo 3'e göre öğrencilerin büyük çoğunluğu liderliği yöneticilik olarak düşünmüştür. Yapılan görüşmede öğrencilere "Neden liderlik deyince yöneticilik dedin?" sorusu yöneltilmiş ve Tablo 3'e göre öğrencilerin % 40,2'si (6 kişi) bir ülkenin başına geçen, orayı yöneten, devletin söylediklerini yerine getiren ve oranın sorunlarını çözen kişi lider olduğu için bu şekilde düşündüklerini söylemişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 26,8'i (4 kişi) üstünlüğü bir kişinin başka birine söz geçirebilmesi veya büyük olan kişi şeklinde belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 13,4'ü (2 kişi) lider kişilerin insanlara yol göstermelerinden dolayı önder olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %6,7'si (1 kişi) dövüşte veya savaşta yenen kişi veya devlet liderdir diye düşündüğü için galibiyet cevabını vermiştir.

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırma sonucunda 5. sınıf öğrencilerinin kavramları tek başına algılamadıkları görülmüştür. Öğrenciler cumhuriyet kavramını; Atatürk, millet, yönetim, savaş, haklar, özgürlük, inkılâp, simge ve Türkiye olarak algılamışlardır. Benzer şekilde saltanat kavramını; padişahlık, padişah, Atatürk ve müzik; liderlik kavramını da yöneticilik, üstünlük, önderlik ve galibiyet olarak algılamışlardır. Bu sonuçlar birçok öğrencinin cumhuriyetin asıl anlamını karşılayan yönetim ile ilişkilendiremediğini, buna karşılık diğer kavramlarla zengin bir şekilde ilişkilendirdiklerini göstermiştir. Saltanat ve liderlik kavramlarında ise öğrencilerin

çoğunluğunun saltanatı padişah ya da padişahlık, liderliği önderlik ya da yöneticilik ile başarılı bir şekilde ilişkilendirdikleri görülmüştür.

Öğrencilerin cumhuriyet kavramını; dokuz kategoride, saltanat kavramını; dört kategoride, liderlik kavramını da dört kategoride algıladıkları görülmüştür. Cumhuriyet kavramının daha kapsamlı algılanması öğrencilerin bu konuda daha geniş bir algıya sahip olduklarını gösterir. Buna karşın saltanat ve liderlik konusunda öğrencilerin algıları dar bir çerçevede sınırlı kaldığı anlaşılır. Öğrencilerin cumhuriyet, saltanat ve liderlik kavramları konusundaki algılarını sınırlı olması ve bu algıların sebeplerinin yer yer yanlış anlayışlara dayanması literatürde rastlanan bir durumdur. İlköğretim düzeyinde Sosyal Bilgiler derslerinde kavramların kazanılma düzeyleri ve kavram yanlışları konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında soyut nitelik taşıyan yönetimle ilgili kavramların anlaşılmasında güçlükler yaşandığı ve kavram yanlışlarının ortaya çıktığı görülmektedir (Bal, 2009:195; Bal, Akış, 2010: 2070; Sabancı, 2008:204; Karadeniz, 2008:104; Doğan, 2007:116; Öktem 2006:158). Bununla birlikte 10-11 yaşından önceki çocuklar politik kavramları anlamakta da güçlükler çekmektedir. Örneğin; öğrencilerin sınıfları ilerledikçe ve yaşları büyüdükçe devlet yapısı konusundaki politik kavramları daha iyi anlamaktadırlar (Berti, 1994: 50, 71). Çükü öğrenciler 11-12 yaşlarında salt varsayımlardan da sonuç çıkarabilecek soyut zihinsel evreye gelmektedirler (Piaget, 2004: 87).

Kavram algılarındaki benzerlik incelendiğinde; bazı kavram algılarının ortak olduğu sonucuna varılmıştır. Cumhuriyet ve saltanat kavramına öğrenciler “Atatürk” cevabını vermiştir. Öğrenciler saltanattan cumhuriyete geçişte Atatürk kavramını en etkin kavram olarak algıladıkları için bu kavram ortak olarak iki bölümde de tekrarlamışlardır.

Öğrencilere sorulan cumhuriyet kavramı yönetim kavramıyla doğrudan ilişkiliyken; Atatürk, millet, savaş, haklar, özgürlük, inkılâp, simge ve Türkiye kavramlarıyla dolaylı olarak ilişkilidir. Çünkü cumhuriyet kavramının anlamını tam olarak karşılayan kavram yönetim kavramıdır. Diğer kavramlar cumhuriyete giden süreçle ilişkili kavramlardır.

Saltanat kavramı padişah ve padişahlıkla doğrudan ilişkiliyken; Atatürk kavramıyla bizim ülkemizde saltanatın kaldırılma süreci arasında ilişki vardır; müzik kavramı ise yanlış kurulmuş bir ilişkidir.

Liderlik kavramı, yöneticilik ve önderlik kavramlarıyla doğrudan; üstünlük ve galibiyet kavramıyla dolaylı olarak ilişkilidir.

Öğrenciler kavramlar arasında ilişki kurmaktadır. Yalnız bu ilişkiler farklılık göstermektedir. Araştırma sonucunda da öğrenci cevaplarının birbirinden farklı ifadelerle ortaya çıktığı görülmektedir. Kavram kategorileri sayısı az olmasına rağmen genel olarak öğrenci cevaplarında farklılıklar bulunmaktadır.

Öğrencilerin kavram algıları, genelde kavramlarla insanlar, mekânlar, olaylar ve nesnelere arasındaki ilişkileri sonucu ortaya çıkmıştır. Örneğin çalışmaya katılan bir öğrenci saltanat kavramıyla müzik kavramı arasında ilişki kurmuştur. Böylelikle saltanat müzik olarak algılanmıştır. Ayrıca kavramlar arasında benzer ilişkiler olduğu görülmüştür. Bu da kavramları tek başına düşünmemek gerektiği anlamına gelir.

Kavramları yanlış ve eksik öğrenen öğrenciler de anlamlı öğrenme gerçekleşmeyecektir. Kavramlar ve olaylar arasındaki ilişkileri doğru kuramayacaklardır. Bu yüzden öğrencilerin sahip oldukları kavram algılarının tespit edilmesi, sebeplerinin incelenmesi, eksiklik veya yanlışlıkların giderilmesi yönünde tedbirler alınması gereklidir. Bu konudaki önerileri şöyle sıralayabiliriz;

— Bu araştırmaya göre, öğretmenlerin cumhuriyet kavramını verirken halkın kendi kendini yönetmesine vurguda bulunacak etkinlikler yapması gerekmektedir.

— Kavramları tam olarak öğretebilmek için mümkün olduğunca çok yönüne vurgu yapılmalıdır ve anlamını tam sağlayacak kavram odak noktaya alınmalıdır. Örneğin, cumhuriyet kavramında odak kavram *yönetimdir*. Öncelikli olarak yönetim kavramı verilmeli daha sonra örnekler ve ilişkili kavramlarla bağlantılar kurulmalıdır. Örneklemeler kavramı tam anlatacak şekilde seçilmelidir.

— Öğrenci bir kavramı tam anlamadan iki ya da daha fazla kavram arasında ilişki kurulmamalıdır. Kavramlar arasında ilişki kurulurken kavram haritalarından ve kavram ağlarından yararlanılabilir.

— Öğretmenler, ünite içindeki kavramlara önem vermeli, bunları öğretmek için başta kavram haritaları olmak üzere kavram öğretim tekniklerini derslerde kullanmalıdır. Çünkü ne kadar çok teknik kullanılırsa çoklu zekâ kuramına göre kavramlar arası ilişkiler de o denli iyi kurulabilir (Köksal, 2006: 478).

— Kavram öğretiminde başarılı olunması için öğretmenler, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine fırsat vermelidirler. Öğrencilerin fikirleri yanlış da olsa onları kendilerini ifade etmeleri açısından cesaretlendirmelidir. Dilek (2002: 76) de öğrencilerin uydurma veya sahte de olsa öğrenci zihninde oluşan bir kavramın önemli olduğunu ve doğru kavramı kazanmada büyük rol oynadığını belirtir.

— Öğrencilere, düşünme ve karar verme süreçlerinde bilimsel yaklaşım kazandırmalıdır. Karşılaşılan her durumda bu süreçleri kullanmalı, böylelikle tutarsız genellemeler yapma ve temelsiz fikirler üretme eğiliminden uzaklaşmaları sağlanmalıdır (Bal, 2009).

— Öğretmenler kavram öğretimine önem vermeli, öğretim planlarını, gerekli kitap, araç gereç ve zaman ayarlamalarını bu doğrultuda düzenlemelidir.

— Sınıf öğretmenleri 7-12 yaş aralığındaki somut düşünce evresindeki (Piaget, 2004: 16; Bal ve Akış, 2010: 2062) öğrencilere eğitim- öğretim vermektedir. Onların ilgilerini çekmek için kavramları somutlaştırarak ve görseller içeren etkinliklere yer vermelidirler. Bu konuda teknolojiden yararlanmalıdırlar.

— Öğrencilerin önceden öğrendikleri kavramlar kontrol edilmeli ve varsa önbilgilerindeki hatalar düzeltilmelidir. Ayrıca öğrencilerin kendi yaşantıları dikkate alınarak konu öğretilmelidir.

— Bu çalışmanın ardından öğrencilerin kavram algılarının oluşmasına etki eden faktörlerin detaylı bir şekilde incelenmesi önerilebilir.

Not: Bu çalışma Sultan Gök'ün Yılmaz Sağlam ve Mehmet Suat Bal danışmanlığında yapmakta olduğu aynı adlı yüksek lisans tezinin bir ürünüdür. Bu

çalışmanın bir kısmı 10. USOS'da (5-7 Mayıs Sivas) poster bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Bal, M. S. (2011). Misconceptions of high school students related to the conceptions of absolutism and constitutionalism in history courses, *Educational Research and Reviews*, 6 (3) 283-291.
- Bal, M. S., AKIŞ, A., (2010), "Sosyal Bilgiler Dersi "İnsanlar Ve Yönetim" Ünitesinde Karşılaşılan Kavram Yanılgıları", *E-Journal Of New World Sciences Academy, Education Sciences*, 1C0256, Vol. 5, No: 4, Ss.2061-2070.
- Bal, M. S., (2009). Türkiye'de Demokrasi Ve Demokrasi İle İlgili Kavramların İmajı İlköğretim 6. Ve 7. Sınıf Öğrencileri Arasında Bir Araştırma. *Avrupa'da Demokrasi Ve Demokrasi Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*(The International Symposium On Democracy And Democracy Education In Europe). Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 11-12 Haziran 2009, Bildiri kitabı Ankara 2009, s.187-195.
- Bal, M. S., (2009). Tarih Öğretiminde Kavram Yanılgıları Ve Çözüm Önerileri, Osmanlı Tarihi Konusundaki Kavram Yanılgısı Örnekleri. *IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi*, 7-9 Ekim İstanbul.
- Berti, A. E. (1994). Children's Understanding The of Concept of The State. In: Carretero, M., James F. V. (eds) *Cognitive And Instructional Processes In History And The Social Sciences*, Madrid. 49-77.
- Cüceloğlu, D. (2005), *İnsan Ve Davranışı* (Psikolojinin Temel Kavramları), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dilek, D. (2002). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*. Ankara: Pegema.
- Doğan, O., (2007). *İlköğretim 5. Sınıf Dersi "Bir Ülke Bir Bayrak" Ünitesindeki Kavramların Öğrenilmesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Doğanay, A., (2002). *Öğretimde Kavram Ve Genellemelerin Genişletilmesi*. Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Kitabı İçinde (Ed. Cemil Öztürk Ve Dursun Dilek). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Erden M., Akman Y. (2007), *Eğitim Psikolojisi Gelişim- Öğrenme-Öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Karadeniz, O., (2008). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Atatürkçülük Konularındaki Kavramların Kazandırılma Düzeyi (Zonguldak İli Örneği)*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Köksal, M. S. (2006). *Kavram Öğretimi Ve Çoklu Zekâ Teorisi*. Kastamonu Eğitim Dergisi, Volume:14, Number:2.
- Lee P (2005). Putting Principles into Practice: National Research Council Staff *How Students Learn: History, Mathematics, and Science in the*

- Classroom*. In: Donovan M S, Bransford J D (eds) Washington DC. National Academies Press.
- MEB (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (p. 64). Thousands Oaks, CA: Sage.
- Marton, F., (1981). Phenomenography - Describing Conceptions Of The World Around Us, *Sweden Instructional Science*, 10, 177-200. (erişim 12.8.2011)http://www.ped.gu.se/biorn/phgraph/misc/constr/phegraph.html
- Nas R. (2006), *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Program, Yöntem Ve Teknikler*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Öktem, G., (2006). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramları Anlama Ve Kazanma Düzeyleri (Yeni Programın Pilot Uygulaması Samsun İli Örneği)*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Piaget, J. (2004), *Çocukta Zihinsel Gelişim*. Trk. Trc. H. Portakal, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Sabancı, O., (2008). *İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Vatandaşlık Konularıyla İlgili Kavramsal Anlamaları*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim Öğrenme Ve Öğrenme*. Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şimşek, A., (2005). *İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi Ve Öğretimi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Ülgen, G. (2004), *Kavram Geliştirme Kuramlar Ve Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Vygotsky, L. S. (1998). *Düşünce ve Dil*. (İkinci baskı). İngilizceden Çeviren: S. Koray. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Yılmaz, S., (2008). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin sosyal bilgiler Dersi "Haklarımı Öğreniyorum" Ünitesi ile İlgili Kavramları Anlama Düzeyleri*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

5th Grade Primary School Students' Perceptions on the Notion of Republic, Reign, and Leadership in the Social Studies Course

I. Introduction

It is necessary to know how students perceive the notions in order to understand how the notions exist in their minds. This is considerably important to know this in terms of identifying students' mistakes about the notions. Avoiding the mistakes regarding the notions by identifying students' notion perceptions may avoid students to create systematical errors (Bal, 2011:285). Lee (2005: 31) also points out that history related notions should initially be understood in order to realize the learning at the topics with regards to the history.

II. Problem Statement

How do the 5th grade students perceive the notion of republic, reign, and leadership in the social studies course?

III. The Objective of the Study

The objective of this study is to examine the perceptions of 5th grade students concerning the notion of republic, reign, and leadership, and to identify the reasons of these perceptions.

IV. Material and Method

In this research, phenomenography method has been used as the data collection and analysis method. Phenomenographic researches are content focused and qualitative studies. The purpose of phenomenographic studies is to find out the thinking styles of individuals and systematically explain them (Marton, 1981).

Data Collection Method

A semi-structured interview form has been used as the data collection method. In this form, students have been asked questions on how they perceive the notions of republic, reign, and leadership, and why they perceive these notions in this way.

Working Group

Randomly selected fifteen 5th grade students, who are attending state schools during the spring semester of 2010-2011 education and instruction year in a Southern province of Turkey, constitute the working group of the current study.

Data Analysis

Students' statements regarding the notions are categorized and codes are assigned. A definition table is created for these codes (Miles & Huberman, 1994). Following this, tables for the perception of each notion are created and conclusions are drawn.

V. Findings

The findings reveal that 5th grade students do not perceive the notions by themselves. Students perceive the notion of republic as Atatürk, nation, administration, war, rights, freedom, revolution, symbol, and Turkey. Similarly, the notion of reign is perceived as sultanate, sultan, Atatürk and music, and the notion of leadership is perceived as managership, superiority, manuduction, and victory.

VI. Results and Recommendations

In conclusion, many students are not able to associate republic with its true meaning, namely administration, but they are able to associate it with other notions to a large extent. Most of the students successfully associate the notion of reign with sultan or sultanate, and associate leadership with manuduction and managership.

It is seen in the literature that students have limited perception about the notion of republic, reign, and leadership, and the reasons of these perceptions may lead to misunderstandings. When we consider the studies with respect to the attainment level of the notions in the social studies courses at the primary school and notion misunderstandings, it is seen that the abstract notions about the administration are difficult to understand, and mistakes about the notions may arise (Bal, 2009:195; Bal, Akış, 2010: 2070; Sabancı, 2008:204; Karadeniz, 2008:104; Doğan, 2007:116; Öktem 2006:158). In addition, the kids below the age of 10-11 have difficulties in understanding the notions regarding the politics. For example, as students' progress in the education and grow, they have a better understanding of the politics related notions with regard to the state structure (Berti, 1994: 50, 71). The reason is that students' mental phase allow them to come into conclusions from pure assumptions at the age of 11-12 (Piaget, 2004: 87).

It should be noted that various dimensions of the notions should be emphasized to fully teach them. Also, the basic meaning of the notion should be taken as the focal point.